

УДК 633.63

МАКУХ Я. П., КИРИЧОК М. І.

Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України, 03110, м. Київ, вул. Клінічна, 25
e-mail: m.i.kyrychok@gmail.com

РОЗРОБКА СИСТЕМ ЗАХИСТУ ПОСІВІВ СОЇ ВІД БУР'ЯНІВ БЕЗ ХІМІЧНИХ СТРЕСІВ КУЛЬТУРИ

Соя – провідна білкова культура. В останні десятиліття наша країна стала однією з провідних країн – виробників насіння сої. Наступне зростання валових зборів сої можливе за умови підвищення рівня інтенсивності технології вирощування посівів культури.

Виробництво її в країні останніми роками істотно збільшилося, що пов'язано з розвитком тваринництва, птахівництва та значним розширенням харчового використання цієї культури. В Україні, за площами посівів (близько 1 млн га) соя увійшла до першої десятки найпоширеніших культур, і за динамікою зростання впевнено лідирує.

Рослини сої на початкових етапах повільно ростуть, тому сильно пригнічуються бур'янами. У зв'язку із цим контроль бур'янів до змикання міжряддя є одним із важливих елементів у системі отримання високих урожаїв насіння. Забур'янення посівів сої значною мірою впливає на баланс азоту у ґрунті. Також через високий ступінь забур'янення зростає у 3–6 разів коефіцієнт водоспоживання.

Необхідно врахувати, що на перших етапах росту у сої сильно розвивається коренева система, а ріст рослин сповільнений. Це обумовлює її низьку конкурентоздатність у боротьбі з бур'янами. Тому кращими попередниками для сої є малозабур'янені поля після озимих і ярих зернових культур.

У сучасних системах захисту посівів сої від бур'янів одним з небажаних побічних ефектів є індукування у рослин культури хімічних дистресів унаслідок застосування гербіцидів.

Дослідження специфіки процесів забур'янення посівів і розроблення систем захисту посівів сої від бур'янів без небезпеки хімічних стресів у рослин культури дозволить істотно (на 25–40 % підвищити рівень урожайності посівів сої.

За результатами проведених досліджень встановлено, що на дослідних ділянках, призначених для вирощування сої, найширше представлено тринадцять видів бур'янів, які належать до дев'яти родин. З них до однодольних видів відносять просо півняче та мишій сизий, а до дводольних належить решта видів.

Досліджено, що наймасовішими були такі види, як талабан польовий – 16,8 шт./м², мишій сизий – 3,9 шт./м², лобода біла – 3,7 шт./м² та гірчиця польова – 2,2 шт./м². Дані види загалом формували чисельність сходів 26,6 шт./м² з 38,7 шт./м² усіх бур'янів.

Визначено, що максимальні параметри сирі та й, відповідно, сухої маси формували на посівах сої такі види бур'янів: талабан польовий, лобода біла, осот рожевий, гірчак березковидний, щиріця звичайна, осот жовтий та півняче просо.

Максимально ефективним у досліді виявився гербіцид Пульсар 40. За застосування 0,3 л/га та на четверту добу + 0,4 л/га загинуло 88,2% бур'янів, поширених на посівах сої. Серед гербіцидів з комбінованою посходовою та ґрунтовою дією ефективними були Парі та Фабіан за внесення їх одноразово в повній нормі витрати.

Встановлено, що застосування гербіциду Фабіан виявилось більш м'яким відносно культурних рослин за рахунок комбінованих діючих речовин та меншої дози внесення імазетапіру порівняно з гербіцидом Парі. Тому за внесення 0,1 кг/га Фабіану отримано урожайність 3,14 т/га насіння сої. За застосування винятково посходових препаратів ефективним виявилось внесення Пульсар 40 в дозі 0,3 л/га на четверту добу + 0,4 л/га, що дозволило сформувати 3,10 т/га насіння сої.

Ключові слова: соя, бур'яни, хімічні стреси, гербіциди.